

Foreløbig Beretning om Dr. phil. Th. Thoroddsens Rejse i Island i Sommeren i 1894.

Dr. Thoroddsen har i Sommer med Understøttelse af den danske Statskasse fortsat sine Undersøgelser i Island, idet han denne Gang har undersøgt den sydøstlige og østlige Del af Island (Austur-Skaptafellssýsla og Múlasýslur). I Sommeren 1893 havde Thoroddsen i Vesttur Skaptafellssýsla undersøgt de store Vulkaner og de udstrakte Lavastømme samt de talrige Gletschere og Sandstrækninger ved den sydvestlige Rand af Vatnajökull; nu har han fortsat sin Undersøgelse af denne store Ismark, undersøgt de sydlige og østlige Randgletschere og besøgt de hidtil lidet kjendte Egne ved Vatnajökuls nordøstlige Hjørne. Europas største Ismark, Vatnajökull, er saaledes nu for første Gang bleven undersøgt fra alle Sider, thi i Aarene 1884 og 1889 har Thoroddsen opmaalt de vestlige og nordlige Dele af denne Jøkelmark. Iaar har Thoroddsen ogsaa afsluttet sine geologiske Undersøgelser af hele Kyststrækningen fra Øræfi til Héraðsflói; disse Egnes geologiske Bygning var hidtil lidet kjendt, men er nu for første Gang i sin Helhed bleven opmaalt og undersøgt.

Fra Seyðisfjord paa Østlandet begyndte Dr. Thoroddsen sin egentlige Undersøgelsesrejse og rejste derfra gennem Hérað og Skriðdalur til Djúpvogur og undersøgte derpaa de sydlige Fjord-Landskaber mellem Djúpvogur og Hornafjörður. Disse Egne ere i geologisk Henseende interessante, idet Lipariten her i Forhold til Basalten er mere fremtrædende end andre Steder i Island; denne Bjærgart optræder i store Gange og Indlag mellem Basaltbænkene og har i disse Egne ofte en granitlignende Sammensætning og Struktur. Paa denne Rejse opdagede Thoroddsen paa Østlandet 46 nye Findesteder for Lipariter og Granophyrer. Ved Lón har man før (i Vesturhorn) fundet Gabbro i fast Fjæld; Thoroddsen fandt her en anden før ukjendt Gabbromasse af betydelig Udstrækning, og ligeledes fandt han flere Steder løse Blokke af denne Bjærgart, hvilke rimeligvis stamme fra Gabbrofjælde, der skjules af Vatnajökuls Ismasser. Disse og andre Bjærgarters Udbredelse og indbyrdes Forhold bleve studerede i hele det berejste Terræn; saa at Thoroddsen ser sig istand til at udgive et detailleret geologisk Kort over disse Egne. Fra Hornafjörður rejste Thoroddsen over Sandstrækningerne langs Vatnajökull, over de mange vandrige og rivende Jøkelelve til Egnen Øræfi, en afsides liggende Bygd, der som en Samling af smaa Oaser ligger indeklemmt mellem Jøklerne og ved Sand-

strækninger og farlige Jøkelelve er skilt fra Yderverdenen. Paa denne Strækning var der god Løjlighed til at studere de mange store Gletschere, der skyde sig ned paa Lavlandet gennem alle Dalfører, Jøkelvelvenes Virksomhed og de store Forandringer, der i historisk Tid ere frembragte af vulkanske Udbrud og Jøkelløb. Den yderste Spids af den store Breiðamerkjökull, der i Begyndelsen af forrige Aarhundrede laa i en Mils Afstand fra Havet, er siden gaaet saa langt frem, at den nu efter Thoroddsens Maalinger kun adskilles fra Strandkanten af en 256 M. bred Sandbræmme, og under Springflod naaer Søen undertiden helt op til Morænerne ved Jøkelranden.

Efter at Thoroddsen i Juli og den første Halvdel af August havde undersøgt denne Kyststrækning og Vatnajökuls Randgletschere, drog han d. 15. August afsted fra Lón til det Indre for at undersøge de næsten ukjendte Egne ved Vatnajökuls østlige Hjørne. Over et besværligt Terræn af vildt sønderrevne Liparittfælde naaede han den højtliggende Viðidalur mellem Vatnajökull og Hofsjökull og drog derfra over klippefulde og græsløse Højsletter til Vatnajökuls østlige Isstrømme, hvor bl. a. de hidtil ukjendte Kilder af Jökulsá i Lóni undersøgte. Vatnajökull afsluttes her af et højt Alpe-land med mange høje Spidser og Rygge og mellem-liggende Firkjedler og Gletschere. Under et højt Fjæld ved Jøkelranden, Geldingafell, fandtes tre Søer, der have Afløb til Jökulsá i Lóni; fra den fjerde Sø NE. for dette Bjærg udspringer Kelduá, som efter Kortet skulde have sine Kilder flere Mil nordligere; baade denne Elv og andre Elve, der udspringe fra den nordøstlige Rand af Vatnajökull, ere urigtigt aflagte paa Kortet, som i disse Egne betydelig maa forandres. Geldingafell bestaaer ligesom Snæfell og de omliggende Fjældspidser af Palagonitbreccie; man vidste ikke før, at denne Bjærgart fandtes saa langt mod SE. Man troede, at disse Egne udelukkende vare opbyggede af Basalt, som forresten ogsaa her spiller en betydelig Rolle i Jordbundens Sammensætning og rimeligvis danner Underlaget for Palagonitbreccien. Efter at have opmaalt og undersøgt disse Egne rejste Thoroddsen til Snæfell, hvor han i nogen Tid havde sit Telt staaende og gjorde Udflugter til Omegnen, thi her var der udmærket Græsning for Hestene; skjnt disse Dele af Højlandet ligge 800 M. o. H., saa findes dog udstrakte, sumpede Enge og Græsgange mellem

Jøkelelvnes Arme helt op til Randen af Vatnajökull. Snæfell, et af Islands højeste Fjælde (1822 M.), staaer midt i en Række lavere Tuffjælde og er øverst dækket af Firnsne med flere mindre Randgletschere; tværs igjennem Fjældet gaar fra N. til S. en stor Liparitgang. Østfor Snæfells Fjældrække gaar en stor Gletscher ned paa Højlandet; herfra har Jökulsá i Fljótaldal sit Udspring. Gletscheren har i den senere Tid skudt sig frem paa den nedenfor liggende Græsslette, hvorved Grønsværet er blevet viklet op i bølgeformede Rygge. Vestfor Snæfell gaar en anden endnu større Gletscher ned (Brúarjökull); den strækker sig mod Vest helt til Kverkfjöll, og fra den have flere store Floder deres Udspring. Højlandet nedenfor Brúarjökull er fladt og dækket af løse Grusmasser, hvorigjennem Floderne have skaaret sig Rrender; disse Floders Løb ere ogsaa tildels urigtigt aflagte paa Kortene; den store Jökúlkvisl, der udgyder sig i Jökulsá á Brú, udspringer fra en før ukjendt Sø ved Jøkelranden sydfor Snæfell.

Fra Snæfell drog Thoroddsen atter ned til Bygden i Fljótaldalur, hvor forskellige ældre glaciale Dannelser undersøgte. Hele Rejsen var begunstiget af prægtigt Vejr, der holdt sig til i Slutningen af September. Det er sjældent i denne Maaned, at man i Island har ordentligt Rejsevejr til videnskabelige Undersøgelser, men nu kunde Thoroddsen i September afslutte sin Rejse med at undersøge Fjeldene mellem Seyðisfjord og Héraðsflói. Disse Fjorde, der udmærke sig ved høje og stejle Fjælde og halsbrækkende Veje, frembyde adskilligt af Interesse for Geologerne. Fjældene ere

her for største Delen opbyggede af Liparit; her findes ogsaa meget store og karakteristiske gamle Moræner og andre Mærker efter Istiden; i de saakaldte Dyrfjöll fandt Thoroddsen ogsaa mindre Gletschere, om hvilke man Intet vidste før, o. s. v. Efterat Thoroddsen havde samlet tilstrækkelige Materialer til et geologisk Kort af disse Egne, rejste han d. 20. September fra Seyðisfjord søvejs hjem til Reykjavik.

Hvad Plantevæksten angaaer, da har Thoroddsen, foruden at samle nogle sjældne Planter, haft Opmærksomheden henvendt paa Udbredelsen af Græs-vækster i de lidet kjendte Egne af Højlandet, da dette kan have praktisk Betydning for Faaredriften. I Bygden har han studeret Kratskovens Udbredelse, maalt Træernes Højde og Omfang og samlet forskellige Larver, der paa flere Steder ere skadelige for Trævæksten. Ovenfor Bygden Óræfi i Nærheden af Skaptafell besøgte Thoroddsen en lidet kjendt Sköv, der efter islandske Forhold er meget frodig; Birketræerne have en Højde af indtil tyve Fod, og et Rønnetræ var tvedive Fod højt. Det højeste Birketræ i den bekjendte Hallormstaðaskógur ved Lagarfljót havde efter Thoroddsens Maaling en Højde af 27½ Fod og er altsaa det højeste Birketræ paa Island.

Ligesom paa tidligere Rejser har Thoroddsen iaar samlet Oplysninger om Indbyggernes Levesæt og økonomiske Vilkaar.

Paa Rejsen har Thoroddsen foretaget omtrent 200 Højdemaalinger og optaget Fotografier af karakteristiske Punkter.

Danske Undersøgelser i Grønland.

„Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland“, der bestaaer af Professor, Dr. phil. *Johnstrup* og Kommandør *Wandel*, har i indeværende Aar udsendt to Expeditioner til Grønland.

Den ene af disse Expeditioner lededes af Premierløjtnant i Flaaden, Grev *Carl Moltke*, som afgik i Marts Maaned med den Opgave at kortlægge en Del af Yderlandet i Julianehaabs Distrikt, som mulig kunde blive Gjenstand for Besejling af Handelens Skibe. Samtidig skulde Expeditionen foretage magnetiske

Observationer, ligesom den i det Indre af Nordre-Sermilikfjord skulde foretage Undersøgelser af den der-værende Bræ. Expeditionen bestod foruden Lederen af Sekondløjtnant i Flaaden *F. Petersen*, der skulde deltage i Maalingerne, ligesom cand. polyt. *A. Jessen* skulde foretage geologiske og botaniske Undersøgelser og Indsamlinger.

Den anden Expedition under Premierløjtnant i Fodfolket *Daniel Bruun*, ledsaget af en Underofficer og en dansk Fisker, afgik i Maj. Denne Expedition havde en arkæologisk Opgave, nemlig at fuldende de